

Landsmøtet i DNA

Folkets Hus, Oslo 9.11.90

Med forbehold om
endringer.

Statsminister Gro Harlem Brundtland

DEN POLITISKE SITUASJONEN

Nå skal våre verdier og visjoner prege den politiske dagsorden. Nå skal vi alle - partifeller over det ganske land - og våre faglige medspillere gå inn i den nye utfordringen med full kraft.

Vi skal ikke bruke kreftene til indre strid og oppløsning. Vi skal bruke våre krefter til å forme morgendagen - for å ta vare på og utvikle mulighetene - nasjonalt og internasjonalt. Vi går inn i en viktig periode. Vi står ved en skillevei i vårt eget land, i Norden, i Europa.

Å gjøre demokratiet levende blir det nye tiårets viktigste jobb. Nå er det tid til oppbrudd fra de reaksjonære og egoistiske strømninger som alt for sterkt preget åttitallet. Vi vil ikke ha et hardere og kaldere samfunn!

Det er et paradoks at det har vært så tungt å få mobilisert varme, vilje og virkelige verdivalg - i en verden som skriker etter felles og samlende visjoner. Nå må vi ta ansvar og ta vare på hverandre. Da trenger vi et sterkt og fornyet sosialdemokrati - og en bevisst ungdom som kan føre

ideene og visjonene inn i en ny tid.

Nå må vi mobilisere mennesker og miljøer for felles verdier - og et bærekraftig samfunn.

"I politikken er ikke bare kartet, men også kompasset underkastet forandringens lov", skriver Willy Brandt i sine memoarer. Det siste året har forandret Europa-kartet i et slikt tempo og på en måte som få ville drømt om bare for ett til to år siden. I dag for ett år siden - den 9. november 1989 - opplevde vi Willy Brandt foran den sprukne Berlinmuren - selve symbolet på etterkrigstiden og den kalde krigen. Vi har opplevd revolusjon i Europa. Folket har tatt makten tilbake. Nå er de på leting etter nytt kompass, og nye mål for sin framtid. Idéen om et felles Europa er i ferd med å bli til virkelighet.

Det er dette som er utgangspunktet når vi samles til det 53. ordinære landsmøtet i Arbeiderpartiet. Det er dette som også vil sette sitt sterke preg på vårt landsmøte - både gjennom behandlingen av "Norge i et nytt Europa" og det lokalpolitiske manifestet. Alle skal vi her på landsmøtet være med - gjennom debatt og gruppearbeid - og prege idéene og visjonene.

De politiske skillelinjene i 90-årene vil gå mellom de partier som ønsker en sterkere demokratisk styring over samfunnsutviklingen og dem som ønsker å la markedskreftene

få råde alene. Det vil gå mellom dem som legger vekt på å gjenreise samfunnsansvaret og felleskapet mellom menneskene, og dem som vil overlate den enkelte til seg selv og sitt. Det vil gå mellom dem som ser behovet for at vi forener kreftene, og dem som tror det er best at vi slåss hver for oss.

Vi må få en helt annen innsikt om menneskenes felles ansvar. Det gjelder vårt miljø, vår økonomiske og sosiale utvikling, vår kultur, våre barns framtid.

Nå kan det vokse fram en slik erkjennelse, ikke minst i vårt nye Europa. Det var her demokratiet ble født. Det var her arbeiderbevegelsen ble skapt. Det er her vi nå har sjansen til å legge grunnlaget for en bærekraftig utvikling. Da er det våre verdier vi trenger. Men - verdiene gjelder ikke bare vårt tidsbilde - de gjelder ikke bare oss som lever i dag. Sosialdemokratiet må vise solidaritet også med morgendagen.

I øst skal demokratiet bygges. I vest må vi hele tiden fornye og forsterke det. Apati og likegyldighet er demokratiets verste fiende.

For sosialdemokratiet - lokalt, nasjonalt og internasjonalt - er demokratiet både virkemiddel og mål. Målene er ikke nådd, og virkemidlene ikke gode nok. Nå skal vi stille nye spørsmål. Vi vil mobilisere menneskenes

engasjement. Sosialdemokratiet vil mobilisere mennesker til å ta ansvar og til å løse oppgaver i fellesskap.

Det er først og fremst i Europa og i de europeiske utvandrersamfunn at det står sterkt. Sosialdemokratiet må være en aktiv arkitekt og byggmester i det nye Europa. Derfor har vi innledet et nært samarbeide mellom de sosialdemokratiske partiene i hele Europa. Sosialdemokratiet bygger på de verdiene som er nødvendig for å kombinere behovet for styring med kravet om demokrati og frihet. Det er kampen om hvilke verdier det nye Europa skal bygge på det nå står om - og den kampen skal vi være med og utkjempe.

Vi ser nå se muligheten for et samlet Europa. Det er et helt annet bilde enn i 1972. Derfor kan vi ikke hente fram argumentene fra den gang når vi skal forholde oss til den nye virkeligheten, enten vi sa ja eller nei. I dag har vi ansvar for å bygge et samlet og åpent Europa.

Margaret Thatcher og Jan P. Syse skåler i champagne over kommunismens fall. I samme åndedrag spår de dødsdommen over sosialdemokratiet. Dette viser både historieløshet og manglende ideologisk innsikt.

Sosialdemokratiet og partiene innen Den sosialistiske internasjonale har alltid stått i opposisjon til de kommunistiske landene og deres ideologi. Vi har alltid

visst at vi ikke kan forme et godt samfunn uten frihet - uten demokrati - uten deltakelse fra alle.

Vi er en del av en åpen, internasjonal økonomi. Derfor bruker vi markedskreftene som virkemidlet. Men vi får aldri se den dagen da markedskreftene alene - og en liberalistisk samfunnsmodell - kan sikre miljø, sysselsetting, likhet og rettferdighet.

Europa må ikke bli prisgitt markedskreftene. Markedet fordeler ikke godt nok. Det kan ikke sikre en bærekraftig utvikling. Det må korrigeres og formes av politiske vedtak og institusjoner. Forpliktende internasjonalt samarbeide er helt nødvendig for å møte utfordringen fra alle de kreftene som virker på tvers av landegrensene. Samarbeidet må også omfatte overnasjonal myndighet på en rekke områder om utviklingen skal bli bærekraftig. Både miljø-ødeleggelsene, kapitalen, de flernasjonale selskapene, den teknologiske utviklingen gjør dette nødvendig. Politikken er et spørsmål om å gjøre det nødvendige mulig. Da kan vi verken møte utfordringene med nasjonale skylapper eller ideologiske vrangforestillinger.

Verden er i forandring. Nye muligheter åpner seg. Samtidig truer nye farer. I Midt-Østen er tusener av gisler brikker i et kynisk spill om olje og makt. Menneskenes vettløse bruk av naturressursene setter det globale livsmiljø i fare.

Partifeller!

Det er sosialdemokratisk tenkning som kan gi svarene på 90-årenes utfordringer, nasjonalt og internasjonalt. Vi vet at marked og plan kan kombineres. Vi trenger også den form for dynamikk som uavhengige bedrifter og enkeltpersoner kan gi oss. Men menneskene må sette grenser og styre rammene. Og bare aktive fellestiltak kan gi oss en mer rettferdig fordeling.

Vi har ikke ferdige svar på alle spørsmål. Derfor er dette landsmøtet, ja hele vår bevegelse et politisk verksted. Det er sosialdemokratiets bærende idé at vi søker felles løsninger gjennom demokratiske diskusjoner og beslutninger. Bare når menneskene tar del i beslutningene kan de også bære ansvaret for resultatene.

Våre verdier ligger fast - vår ideologi er ikke endret - slik noen forsøker å framstille det. Men samfunnet har forandret seg. Derfor må vi definere dem på nytt - som verdier i dagens samfunn.

Derfor skal vi stille de nødvendige spørsmålene - for å klargjøre visjonen for Norge og for sosialdemokratiet - i den nye tid - i det nye Europa. Sosialdemokratiet betyr vilje til forandring. Tro på at det nytter. At mennesket kan forme sin egen framtid.

Hvis ikke Norden og Europa kan danne grunnlaget for en bærekraftig utvikling - hvor kan det da gjøres? Hvis våre sosialdemokratiske holdninger, verdier og visjoner ikke har sjanse til å prege Europa - hvordan skal vi da få innflytelse og gjennomslag?

Sosialdemokratiets grunnleggende verdier har alltid vår frihet, likhet og solidaritet. Vi har bygget samfunnet ut fra troen på at menneskene selv har ansvaret for å forme virkeligheten og styre utviklingen gjennom felles løft og felles ansvar.

Den sosialdemokratiske velferdsmodellen er - slik Thorbjørn partisekretær skriver i sin bok - "et stort kompromiss mellom arbeid og kapital, mellom styring og marked, mellom individ og samfunn".

Vi har aldri sett på offentlig styring som noe mål i seg selv. Men vi har sett det som et helt nødvendig virkemiddel. Som et vern om friheten til den enkelte. Som beskyttelse mot vilkårlighet og overgrep. Som sikring av omsorg for svake og vergeløse. Nettopp fordi vi ser behovet for offentlig styring, er vi opptatt av å forbedre og styrke den offentlige innsatsen. Vi skal slåss for de demokratiske virkemidlene - og mot dem som vil svekke eller fjerne våre redskaper for å sikre frihet, likhet og solidaritet i samfunnet.

Vi vil ha et mykt samfunn. Et samfunn der menneskene tar vare på hverandre fordi de trenger hverandre. Et samfunn der mennesket og ikke pengene er målet for det som skal gjøres. Et samfunn der barna er viktigere enn bilen, og viktigere enn egennytten. Alle må vi ta et større ansvar for hverandre. Det er også et krav om innsats og en vilje til felles ansvar for felles framtid. Det preger også forslaget til lokalpolitisk manifest: Det er et overordnet mål å levendegjøre solidariteten i det norske samfunnet.

Mange tror at det ikke er så farlig hvilke politiske krefter som styrer dette landet. Derfor har vi hatt enda en ny erfaring dette siste året, med en Høyre-dominert regjering og med Hagen pustende i nakken.

Det er nok ikke Europa-spørsmålene alene som plager mange i sentrum av norsk politikk. Når Senterpartiets parlamentariske leder omtaler sentrale politiske hendelser som er preget av en kultur som er henne totalt fremmed - er det mye som går langt utover spørsmålet om vår konsesjonslovgivning.

Det dreier seg også om ulike samfunnssyn - om troen på felles ansvar og fellesskapsløsninger. En slik tro har vi ikke helt alene. Det er bredere strømninger i vårt folk som føler nærhet til de verdiene. Derfor er det mange som blir redde når privatisering og svekkelse av samfunnsansvar

settes på dagsorden. Og dit kommer de, høyre-idéene - straks Høyre går inn i Regjeringskontorene.

Arbeiderpartiet kan ikke akseptere et svekket samfunnsansvar. Vi kan ikke forsvare at stadig flere rammes av langvarig lediggang og ikke får ta sine evner og krefter i bruk.

Derfor setter vi arbeidsledigheten som samfunnsproblem aller øverst på dagsorden. Da må det skje en holdningsendring og vi må styrke samfunnsmoralen slik at alle ansvarlige krefter kan stake ut ny kurs.

De skremmende miljøproblemer verden står overfor viser oss samtidig at den gamle forestillingen om vekst og framgang er gal. Vi som bor i industrilandene i den rike del av verden har ikke skapt så store verdier som vi tror, når vi regner inn hva belastningene på miljø og ressurser har kostet. På samme måten står miljøskader i veien for økonomisk og sosialt fremskritt i mange utviklingsland. Mange mennesker vil spørre seg om framtida blir noe å kjempe for. Gjennom 90-årene kommer miljøspørsmålene til å bevege seg helt inn i kjernen av politikken.

Heller ikke kan vi leve med en fortsatt forverring av levekårene i den fattigste del av verden.

Når vi nå for alvor begynner på den formidable oppgaven det

er å bringe vår økonomiske utvikling innenfor naturens tålegrense, da er vi også i gang med en radikal omlegging av produksjons- og forbruksmønstre. Det vi står foran er ikke noe mindre enn en miljørevolusjon. Vi må regne med sterk politisk strid. Slik sett vil kampen for miljøet i framtida også bli et lærestykke i behovet for politisk styring.

I kampen for å redde miljøet skal vi ha folk med oss. Det å møte truslene mot miljøet betyr sosial-demokratisk mobilisering, nasjonalt og internasjonalt. Denne mobiliseringen blir en enorm oppgave, og det er vi som må ta ledelsen.

Vi har alltid hatt vilje til makt. Ikke makt som mål, men som middel for å vinne fram med våre verdier. Vi vant maktposisjoner i Norge. Vi preget samfunnsutviklingen. Våre verdier formet velferdssamfunnet. Sammen med våre nordiske søsterpartier bygget vi et samfunn basert på frihet, velferd og sosial trygghet.

Nå må vi - sammen med de andre nordiske land - finne vår plass i det nye Europa. Vi må ikke bli isolert. Nord-Europa må knyttes til resten av Europa for å sikre likevekt og vern i forhold til Russlands og Sovjetunionens usikre framtid, for å bygge broer mellom Sovjetunionens republikker og resten av Europa. Samarbeidet med de baltiske stater kan bli en viktig rolle for Norden, ikke i opposisjon til Moskva, men som formidler til Europa. Vi kan ikke stå for

sosialdemokrati - alene i ett land. Sosialdemokratiet er sprunget ut av den europeiske sivilisasjon. Det er der vår framtid ligger.

Nasjonalstatene kan ikke løse de nye problemene alene. De nasjonale styringsredskapene strekker ikke til. Likevel er vi kommet så altfor kort i å utvikle styringsredskaper internasjonalt. Vi opplever avmakt. Andre tar avgjørelsene for oss - eller utviklingen tar avgjørelser for oss. Det har aldri arbeiderbevegelsen akseptert. Det var kampen mot avmakten som gjorde Arbeiderpartiet til den sterkeste politiske kraft i vårt land Norge. Nå må vi ha ambisjoner om å kunne styre også internasjonalt.

Vi trenger et forpliktende internasjonalt samarbeid - og vi må åpne for overnasjonalitet. For å unngå å bli lenket av kreftenes frie spill, må vi gå inn i forpliktende internasjonalt samvirke. For å vinne styringsmuligheter må forpliktelsene ofte få overnasjonal karakter. Dette er i samsvar med sosialdemokratiets grunnholdning. Det er det vi må stå for om vi skal evne å forme samfunnsutviklingen i den nye tid. Det er det AUF bestemte seg til på sitt landsmøte. Det er det som gjør at AUF får en viktig rolle å spille også på dette landsmøte.

Overnasjonalitet betyr ikke at vi gir slipp på nasjonal styring. Nei, vi må heller styrke vår vilje til fellesskap og samhold - for å utvikle viktige verdier, som

sysselsetting, fordeling og velferd. Overnasjonalitet betyr at vi innser at Norge på en rekke områder har begrenset sjøråderett - og at vi er avhengige av andre for å løse egne og felles problemer.

Jeg ser i Arbeiderbladet i dag at noen mener partiledelsen nå må bremse litt. Ja, jeg vet ikke jeg - om jeg eller andre kan få Sverige til å trekke tilbake sitt nye mål om EF-medlemskap. Det er Sveriges beslutning for 2 uker siden som har satt fart i mediadebatten, mer enn noe annet.

Likevel, la meg igjen slå fast: Arbeiderpartiet er et ja til EØS-parti. Det er dette som står på vår dagsorden. Det er dette vårt forrige landsmøte stilte seg bak. Det er dette vår nye regjering nå aktivt følger opp. Jeg skulle ønske noen i pressen hadde tatt opp mitt forslag om å spørre det norske folk om de er for en omfattende EØS-avtale. Det er jo det vi holder på med!

Men, vil vi ha en omfattende EØS-avtale kan vi ikke lenger bli stående på bremsepedalen, slik Syse-regjeringen gjorde. Vi må gå inn i en prosess i EFTA, hvor Norge nå flere uker ha vært helt isolert. Jeg tror ingen i denne landsmøtesalen mener det er noe alternativ for det åpne og utadvendte Norge å satse på å stå helt alene - som en Ibsens Brand.

EFs indre marked er også vårt marked - det nytter ikke å lukke øynene for at nærmere 70 prosent av vår eksport går

dit. Faktisk er det slik at få EF-land er så avhengige av EF-markedet som Norge.

Industrisamfunnet tilhører ikke gårdsdagen. En moderne og bærekraftig industri må være stammen også i morgendagens velferdsutvikling. Som Finn så ofte har sagt det: "Vi kan ikke leve av å klippe håret på hverandre." 80-årenes lånefinansierte forbruker-vekst gav verken trygghet eller varige verdier. Når EF-landene legger nye rammer for industri og forskning har vi ganske enkelt ikke råd til å stå på utsiden.

EØS-strategien er ikke passiv, tvert i mot - den gjør det mulig for oss å være offensive. Norge vil arbeide aktivt for å styrke den sosiale og miljømessige dimensjon ved den europeiske intergasjonsprosessen. Vi vil arbeide for at EØS-avtalen sikrer og styrker de ansattes faglige rettigheter. EØS-prosessen gir oss en helt ny mulighet til å nå fram med våre verdier.

EØS-avtalen må sikre retten til å opprettholde og videreutvikle høyere standarder inne helse, sikkerhet og miljø. Her kan EFTA-landene regne med støtte fra miljø- og forbrukerbevegelsen i Europa. Vi vet at Europa-parlamentet ønsker dette høyt opp på dagsorden. Avtalen må sikre EFTA-landene medinnflytelse i beslutningsprosessen. Det er selvsagt en forutsetning og i tråd med det initiativ Delors tok da han sammen med det norske EFTA-formannskapet satt

prosessen i gang våren 1989.

En omfattende EØS-avtale skal sikre vårt næringsliv like vilkår som sine konkurrenter. Greier vi ikke det risikerer vi at både kapital og arbeidsplasser flytter ut. Vi kan like det eller ikke like det, men slik er virkeligheten. Frykten for kapitalflukt og bedriftsutflagging er en viktig årsak til at de svenske sosialdemokratene nå sender nye signaler om vilje til EF-medlemskap.

Vi sender vårt helt klare signal: Vi ønsker en omfattende EØS-avtale - en avtale som kan stå på egne ben. Det vet jeg svenskene gjør også. De har ingen mulighet, om de aldri så mye ville til å bli medlem av EF før tidligst i 1994/95. Alt tyder på at vi for vår del kan følge vårt eget opplegg: En bred debatt i partiet og fagbevegelsen i 1991 og 92 - der vi formulerer våre visjoner og trekker våre konklusjoner om vår fremtidige plass i det nye Europa.

Til de av dere som måtte ha satt spørsmålsteget også ved en avtale mellom EFTA og EF, la meg si;

- Er man i tvil om tryggheten ved å gå så fort frem, for å nå felles mål, i et mer forpliktende samarbeid om sysselsetting og miljø.
- Er man ikke så dristig som AUF-lederen var på landsmøtet i oktober, som har satt seg et mål og er overbevist om at

overnasjonalitet er fremtidens løsning, så må det da være vanskelig å avvise at vi må trene oss i samarbeid, at vi må ha tro på Nordens rolle, i et større Europa, - at vi våger det skrittet, sammen med Sverige, Finland og Island - gjennom EFTA - å gå ut i den europeiske virkelighet og slåss for våre verdier?

Vi skal ta oss nødvendig tid. Det trenger vi. Vi har ikke glemt erfaringene med et splittet folk og et splittet land. Jeg ser i Dagbladet at Geir Knutsen fra Nordland melder om stor skepsis til norsk EF-medlemskap i fylket, men han frykter ikke at grasrota ikke skal bli hørt. Han har helt rett - debatten om Norge i et nytt Europa skal dette landsmøtet legge grunnlaget for - og hele partiet skal være med og trekke konklusjoner om partiets visjoner og mål. Arbeiderpartiets forankring ligger ute i organisasjonen og i hele landet.

Gir ikke vi åpning for å kunne endre konsesjonslovene, samtidig som vi styrker vår nasjonale styring, har vi allerede meldt oss ut av Europa-prosessen. Deltakelse i forpliktende internasjonalt samarbeid betyr ikke at vi skal gi opp våre nasjonale styringsverktøy. La meg snarere si tvert i mot: Det er bare fordi vi har gode styringsredskaper nasjonalt - og fordi vi er villige til å forbedre dem at vi kan delta for fullt i et stort felles marked i Europa. Vi må i hvertfall prøve!

Arbeiderpartiets hovedsaker: Arbeid, miljø, barn og unge er bygget opp som et politisk stafettløp. Første etappe var brede diskusjoner ute i fylkespartiene. Så hadde vi regionale konferanser, og landsstyremøtet satte til sist disse sakene øverst på listen. Så var det vår Stortingsgruppe som tok over stafetten. De samme tre hovedsakene preger det alternativ Arbeiderpartiet har lagt til Syse-regjeringens budsjett. Nå er det vår nye Regjering som tar over og som skal sette disse hovedsakene ut i livet - i nært og løpende samspill med parti- og fagbevegelse.

Vi kan møte de andre partier med styrke og selvtillit. Vi har en gjennomtenkt og helhetlig politikk. Vi har et samlet parti. Vi har et nytt, godt og sterkt mannskap. Vi skal ikke la oss presse til uforsvarlige kompromisser. Men vi skal heller ikke vise hovmod eller stivsinn. Vi er for et samarbeid som peker fremover - for våre verdier - og for landet! Vår store utfordring er i virkeligheten å skrive et nytt kapittel i vår politiske historie slik Nygaardsvold gjorde det i 1935. Vi må legge til side en del gamle skiller og konflikter. Gjennom våre egne ressurser, evner og fantasi må vi også appellere direkte til de ti-tusener av velgere som nå mangler fotfeste i det politiske landskap. Vi må ennå en gang, og på et nytt grunnlag, vise at det er den sosialdemokratiske veien som nytter.

Vi står foran store og avgjørende oppgaver i arbeidet med å

redde det globale livsmiljø. Norge skal være en pådriver i dette arbeid. Vi må ha orden i eget hus, og vi må sette inn midler i andre land der dette kan gi størst effekt for å redusere utslipp og forurensinger. Framfor alt må vi bruke vår fantasi og vår innflytelse til å lage en ny type, en ny generasjon av internasjonale miljøavtaler.

Det er i første rekke atmosfære, klima og drivhuseffekten dette dreier seg om. Mange land har basert sin energibruk på kull og olje som gir fra seg mye CO₂ i forhold til den energi som produseres. Norge tilhører de få land som får mye av sin energi fra vannkraft - uten utslipp av CO₂.

Det sier seg selv at vi en kan få større effekt i form av redusert utslipp for hver krone i Polen, i India eller i et av de andre land som i dag har en lite effektiv bruk av energi i forhold til sine utslipp. Dette er slike ting vi også må ta opp i internasjonale drøftinger. Fordi vi er ute etter den størst mulige globale effekt, er det de samlede anstrengelser som må bli vår målestokk. Vi må lage avtaler som bygger på en rettferdig fordeling av oppgaver og byrder samtidig som vi får kanalisert midler dit hvor effekten er størst.

Derfor er vårt forslag om et internasjonalt klimafond så viktig. For u-landene og land i Øst-Europa, er det vanskelig å holde utslippene nede eller redusere dem, uten at det skjer med internasjonal hjelp. Allerede til neste år

vil vår regjering sørge for at det blir satt av midler fra en CO2-avgift på utslipp fra virksomheten på sokkelen, til det internasjonale klimafond vår Regjering har foreslått. Den neste oppgaven blir å få andre land med på dette. Det nytter ikke uten nye, sterkere virkemidler, en internasjonal fordeling og kimene til et globalt demokrati og et globalt velferdssamfunn.

Den borgerlige regjeringen kom litt skjevt ut med sitt forslag om økte bensinavgifter. De kalte det miljøavgift, men det liknet umiskjennelig på de gamle avgifter, fordi det hele manglet et samlet grep og et samlet opplegg.

Reaksjonen ble deretter. Vi mener at miljøavgiften må brukes i hele bredden - også i Nordsjøen. Samtidig må vi styrke de positive tiltak for bedre og billigere kollektivtransport og for mer energiøkonomisering. Folk må se at det lønner seg å opptre miljøvennlig. Samtidig som de opplever at det koster å forurense.

Her trenger vi å bruke både gulrot og pisk, skal vi lykkes. Vi må tenke på rettferdighet. De som bor i distriktene, som ofte har dårligere valgmuligheter, må gis økte pendlerfradrag og en sterkere utjamning av bensinprisene.

Mange er opptatt av syssesetting, energi og miljø i disse dager, i Norge og i Europa. Planene om et gasskraftverk i forbindelse med utbyggingen av Heidrun-feltet er nå ute på høring. Det er en sak som reiser mange spørsmål. Vi vil ha

den næringsaktivitet og den sysselsetting som utbygging av nye felt utenfor Midt-Norge kan gi. Vi er opptatt av at industriutviklingen ikke skal stoppe på grunn av for lite kraft. Men vi må samtidig undersøke nøye hva det er som best tjener miljø-hensynene, sysselsettingen og en bærekraftig utvikling på kort og lang sikt. Arbeiderpartiet og Regjeringen vil ta den tid som er nødvendig for å få en gjennomdrøfting av alle sider ved denne saken. Her må vi ha nært samarbeid med fagbevegelsen. Vi skal ha skikkelige utredninger og en bred debatt både i partiet og utenfor. Regjeringen vil tidligst om et år fra nå vil ta stilling til eventuell bygging av et gasskraftverk. Framdriften av feltutbyggingen på Halten-banken vil etter det Oljedepartementet nå baserer seg på, ikke bli bremsset av dette opplegget.

Vi er nødt til å se på energi, miljø og sysselsetting i sammenheng. Vi må sørge for at Enøk-tiltak får den oppmerksomhet de fortjener. Dette er et ansvar for et samlet parti, for vår ungdomsbevegelse og for fagbevegelsen. Det er et ansvar for en samlet Regjering.

Arbeid for alle er den hovedutfordring vi møter ved inngangen til 90-årene. Den største trusel mot dette viktige mål være den krise som vokste fram - og eksploderte midt på 80-tallet.

Syse-regjeringen gjorde vondt verre. Derfor er det at veiene skilles. Høyre og Fremskrittspartiet mener vi skal

la ledigheten være høy mens vi venter på vekst i privat sektor. De er ideologisk hemmet av skrekken for offentlig virksomhet.

Vi mener vi ikke kan vente, men må bruke vår handlefirhet - stimulere både privat og offentlig virksomhet gjennom de muligheter stat, kommuner og statsbankene gir. Vi vil bygge ut og bruke virkemidlene, mens de vil bygge dem ned. Mellompartiene må nå velge side på nytt. Det var ikke bare Europa-politikken som skilte. Derfor tror vi at vi skal få støtte til store deler av vår politikk.

Likevel, vi kan ikke love undre på kort tid. Syse-regjeringen la fram et budsjett og et økonomisk opplegg som ville gitt like høy eller enda høyere ledighet i året som kommer. Blant annet bidrar et svakt boligmarked og høy kommunal gjeld til at aktiviteten blir lav - enda lavere enn det Syse-regjeringen la til grunn. Virkningen av de høyere oljeprisene, internasjonalt og nasjonalt bidrar heller ikke til økt aktivitet.

De konkrete forslag Arbeiderpartiet la fram i sitt alternative budsjett kan tilsammen gi 30 000 flere personer i arbeid eller utdanning, enn det Syse-regjeringens opplegg kunne gitt.

Det forslag Regjeringen nå vil legge fram, skulle derfor føre til en merkbar reduksjon i arbeidsledigheten i året som

kommer. Det er nå det kan bli lys i tunnelen for titusener av ledige, som ikke får bruke sine evner og krefter til eget og fellesskapets beste.

Vi vil satse mer på utbygging av jernbaner og veier. Dette gir økt virksomhet og vekst også i privat sektor. Vi vil føre en aktiv distriktpolitikk. Sammen med en fornuftig ressursforvaltning bidrar det til å løse problemene i kystområdene. Næringsstøtten må tilpasses behovet for fremtidsrettet omstilling og nye internasjonale arbeidsvilkår.

Mange bedrifter har i dag alt for svak egenkapital. Staten må spille en langt mer aktiv rolle for å bedre egenkapitalen og vekstmulighetene i næringslivet. Vi må åpne for at også Statoil kan spille en rolle i denne sammenheng.

Vi vil gi kommuner og fylker økte økonomiske rammer for å løse viktige samfunnsoppgaver, bl.a. innenfor helse og eldreomsorg. Vi vet det også vil bidra til økt sysselsetting.

Vi vil senke boligrentene i statsbankene og øke utlånsrammene slik at det kan bli bygd flere boliger, også for studenter. Statsbankene skal spille en viktig rolle i den økonomiske styringen. Postverket og andre forvaltningsbedrifter må moderniseres og effektiviseres i samråd med de ansattes organisasjoner.

Det tok ett år - og det kostet usikkerhet og tap av tid og krefter før vi fikk nye muligheter for en mer kraftfull politikk. Med Syse-regjeringens skipbrudd, vil det tradisjonelle skillet mellom borgerlige og sosialistiske partier ikke lenger definere virkeligheten. Noe godt kom det ut av Syse-regjeringens fall - i tillegg til at landet fikk en Arbeiderparti-regjering; Det gjorde slutt på en kunstig todeling i norsk politikk. Vi har fått nye kryssende skiller i det politiske landskap - det er snarere tredelt enn todelt, som vi nok snart vil få se i Stortinget.

Arbeiderpartiet og mellompartiene har alltid stått hverandre nær i synet på mange viktige spørsmål. Det gjelder behovet for politisk styring og bruk av offentlige virkemidler, det gjelder fordelingspolitikk og sosialpolitikk. Et viktig skille i norsk politikk går mellom de partier som vil bruke offentlige myndigheter til å forme og overvåke spillereglene i samfunnet, og de som ønsker at markedskreftene skal bestemme utviklingens gang - mellom de som legger vekt på fellesskapsinteressene og de som setter egennyttens i høysetet. Dette skillet går tvers gjennom den tidligere borgerlige blokk. Likevel - Anne Enger Lahnstein er ikke mer en avslørt sosialist-pike, enn jeg er en tilslørt bondepике!

Etter ett år med flere framstøt for en høyrevridning i norsk politikk - med mindre offentlig styring og mer

privatisering, har vi nå mulighet til å snu og sette utviklingen på rett spor igjen. Vi har ikke tenkt å bruke lang betenkningstid. Vi vet hva vi vil - vi har en klar politikk. Denne nødvendige operasjonen har vi allerede startet. I statsråd i dag har vi trukket tilbake fire saker som vil få stor betydning for distriktene, for det offentlige og for muligheten til styring. Det gjelder både meldingen om posttjenesten, om omdannelse av visse statsbanker og det gjelder skatteopplegget for 1991. Sosialdemokratiet kan ikke stå for den linjen som Syse-regjeringen la opp til. Det har landet ikke råd til. Det har vi ikke råd til.

Mellompartiene har nok ikke så store motforestillinger mot det vi nå velger å gjøre. Kampen om televerkets, postverkets og jernbanens framtid er en kamp om selve viljen til å styre. Det er en kamp om likheten og mulighetene i hele landet. Dette gjelder grunnmuren til det solidariske samfunn og til idéen om å ta hele Norge i bruk. Jeg regner med mellompartienes støtte til å hindre alvorlige virkninger av parløpet med Høyre.

Sist - men ikke minst: Vi setter fokus på barn og unge.

Kvinnebevegelsen har sagt det som skal sies: Barn er verdt sin vekt i gull. For hvilke ressurser kan vel være viktigere å forvalte enn barna? Med landsstyrets prioritering av barn og unge, har vi løftet våre minste

langt opp på vår verdiskala - der de også hører hjemme. Barns hverdag i dag skal sette sitt preg på Norge av i morgen. Barna og de unge skal først.

Derfor foreslo vi i vårt alternative budsjett å si nei til 10.000 kroner i året til foreldre med barn på 2 og 3 år. I stedet gikk vi inn for dobbelt så mange nye barnehageplasser, fem uker lengre svangerskapspermisjon og utbygging av aktivitetstilbud før og etter skoletid for de minste skoleelevene. Og vi vil styrke barnevernet for å gi de aller svakeste - barn og unge med det vanskeligste utgangspunkt - den støtte de har krav på.

Hvorfor satser vi på barn og fellesskapets omsorgstilbud? Mange opplever at barna i dag utsettes for en kollektiv omsorgssvikt. Hverdagen blir et heseblesende kappløp mellom arbeidstid, barnehagens åpningstider og kontorer og forretningers lukketider - et hverdagsløp der det bestandig er mangel på TID - TID TIL OMSORG. Denne omsorgskrisen er ikke bare kvinnenenes ansvar. Den er heller ikke kvinnenenes skyld - men det blir kvinnene og sosialdemokratiet som må påta seg ansvaret for å finne løsningene. Vi kan ikke lenger se på at barna blir taperne ved forandringene i samfunnet.

Vi ser utviklingen av omsorgstilbudene og skolen som et viktig ledd i en politikk for en rettferdig fordeling. Er det på noe tidspunkt i livet vi skal forsøke å utjevne

forskjeller - ja så er det i barndommen.

Vi har ikke god nok barnehagedekning. Vi har - selv i vårt land - feilernærte barn, - barn som ikke får frokost, ikke har med seg skolemat og sjelden spiser middag. Titusener av barn vokser opp med slitne aleneforeldre. Halvparten av alle 1. klassinger har både mor og far i full jobb. Halvparten av fedrene jobber til og med mye overtid. Differansen mellom barnets skoletid og foreldrenes arbeidstid er 1200 timer årlig. Det betyr 100 dager uten tilsyn for de små skolebarna.

Vi trenger en helhetlig omsorg. Vi må å ta et samlet ansvar for barns oppvekstvilkår. Det er dette som er utgangspunktet skal prege alle ledd i vår organisasjon.

Vi må også gå løs på de nye hverdagsoppgavene med et ungdommelig sinn. Være åpne for nye løsninger. Vi må spørre om de tilbud som gis er gode nok og fleksible nok. La oss være de første til å forandre på det vi selv har skapt - når det er nødvendig. Det er den eneste måten vi kan forhindre at andre river det ned - eller at det faller sammen av seg selv.

Dette landsmøtet skal legge grunnlaget for et viktig politisk framstøt for en bedre hverdag - og et bedre Norge: Valget i 1991 må bli et viktig gjennombrudd, så vi kan slå 80-åras høyrebølge i endelig retur. Dagens måling i

Aftenposten gir godt håp - men vi må stå løpet - i mer enn et svangerskaps lengde - fram til kommunevalget.

Vi setter rettferdighet - demokrati og politisk kultur i høysetet. Nå gjelder det å gjenreise troen på menneskenes evne og vilje til ansvar - til omsorg og til krav til innsats. Nå gjelder det å slå en bresje i den lettkjøpte liberalisme - og gjenreise velferdssamfunnets idé - og kjerne: Demokrati, respekt for enkeltmenneskets integritet og ansvar for hverandre.

Ideologi må ikke få være et spesialfelt for noen utvalgte. Da blir det fjernt og ekskluderende. Hva vi mener, må ha en forankring i bredden der alle våger å delta. Vårt verdigrunnlag må fremstå forståelig - og inkluderende.

Så kan vi spørre: Er vi da helt uten holdepunkter når vi skal forme sosialdemokratiske retningslinjer og mål? Nei, vi er ikke det. Men vi har ingen arkiver, ingen profeter og ingen paver som kan gi oss disse holdepunktene. En levende arbeiderbevegelse må selv forme ståstedene for sitt verdivalg og program. Og finne ut av hvordan vi best får det frem og deler det med andre - som vi gjerne vil nå og trekke med. Ingen andre gjør, eller kan gjøre det for oss. Vi må gjøre det selv.

AUF's langsmøte viste seg som et dynamisk, politisk verksted, og valgte å si:

"Vår visjon er at enkeltmennesker sammen skal skape et fritt og rettferdig samfunn, hvor økologi settes foran økonomi, og menneskelige verdier foran materiell velstand."

Den er kraftfull - og kanskje for dristig; men nå skal vi, her i dette landsmøtet formulere hva vi mener.

Nå må vi mobilisere for å vinne kampen om den kollektive fornuft. Det er en kamp om holdninger og verdier.

Det er også en kamp for å gjenvinne respekten for vårt felles ansvar - for politiske beslutninger og helhetssyn, for demokratisk styring forankret i et bredt, folkelig engasjement og medansvar.

Vi må skape holdninger og oppslutning om sentrale verdier for vår framtid: Solidaritet, ansvar og medmenneskelighet.

Dette gjelder menneskenes hverdag - ute i det ganske land. Den trygghet og det miljø vi kan skape i det norske velferdssamfunnet.

Her i dette landsmøtet skal vi bruke fargestifter, tegne våre visjoner og peke ut retning for debatten.

Derfor gleder vi oss alle - og derfor forventes det så mye fra så mange til hva landsmøtet 1990 skal skape. Et landsmøte som blir stående i Arbeiderpartiets og Norges historie.